

Så här odlas ekologiska jordgubbar

VAD ÄR MER SOMRIGT och efterlängtat än en skål mörkröda, doftande jordgubbar? Ekologiska jordgubbar är efterfrågade, framför allt för att många vill ha bär som inte besprutats med bekämpningsmedel, men många anser också att de ekologiska gubbarna är smakrikare. Men de läckra bären är inte helt lättodlade när man avstår från kemikalier i odlingen. Ogräsrensningen är arbetskrävande och många olika skadedjur och sjukdomar kan drabba odlingen.

De flesta ekologiska jordgubbsodlingar är små, och bara ett par procent av den svenska jordgubbsodlingen är ekologisk. Men odlare, forskare och rådgivare försöker tillsammans att utveckla och förbättra odlingsmetoderna så att det ska kunna bli mer ekologiska gubbar.

Växtföljd med mångfald är grunden

Variationen i odlingen är viktig i ekologisk odling för att försörja grödorna med näring. Att växla mellan olika grödor kallas växtföljd och är en viktig åtgärd för att undvika för mycket ogräs och för att skydda grödan mot angrepp av skadedjur och sjukdomar. En del växter är "närande". Det betyder att de ger ett tillskott av näring till jorden medan de växer. Baljväxterna som ärtor, bönor och klöver, är exempel på närande växter. Jordgubbar liksom de flesta grönsaker är "tärande". De behöver näring från jorden medan de växer.

Jordgubbarna kan odlas på plasttäckta bäddar som håller ogräset borta och ger en högre och jämnare jordtemperatur. De kan också odlas på bar mark, då bekämpas ogräset mekaniskt med hacka eller harv. Vid odling på bar mark måste marken mellan

raderna täckas med halm för att bären inte ska bli jordiga.

Naturlig gödsling

I ekologisk odling används inte konstgödsel. Jordgubbar är inte särskilt näringskrävande, men det är viktigt att jorden är i god kondition så att dagmask och mikroorganismer får de bästa förutsättningar att arbeta och förse jordgubbsplantorna med den näring de behöver. Detta kan odlaren åstadkomma med hjälp av grüngödsling eller med djurgödsel. Grüngödsling innebär att man odlar baljväxter och andra växter som plöjs ned för att bidra med näring till nästa gröda. Djurgödseln kan tillföras som kompost, ett sätt att "förädla" växtavfall och gödsel. Ibland kan färdig kompost som läggs på åkern innan jordgubbarna planteras ge tillräcklig näring för planteringsåret och två skördeår, men det beror på jordarten och vad som odlats innan jordgubbarna (s.k. förfrukt). Extra kväve kan ibland behöva tillföras efter skörden.

En odlare kan också köpa in gödsel om gårdens gödsel inte räcker. Det finns flera slags gödselmedel som är godkända för ekologisk odling. Om någon näringsbrist skulle uppstå kan man använda naturligt förekommande mineraler som inte processats för att bli lösliga. Under de år som jordgubbarna växer på platsen gäller det dock att gödsla sparsamt för gråmöglet trivs i frodiga plantor.

Ogräs – hacka, borste, värme och händer

Det är inte bara handrensning som gäller när man inte använder kemisk bekämpning. Det

finns flera specialmaskiner och ny teknik som utvecklats i ekologisk odling. Ogräsharvning och flamning med gasolbrännare är sätt att förhindra fröogräs som våtarv och svinmålla. När jordgubbsplantorna etablerat sig hackar man mellan raderna med traktor eller för hand för att hålla rent från ogräs. När man sedan täcker jorden mellan jordgubbsraderna med halm hindrar man också ogräs från att gro. Några odlare använder gäss som ogrärensare. De plockar effektivt kvickrot men lämnar andra ogräs och kan vara ett trevligt komplement till andra metoder.

Knep att undvika skadedjur och sjukdomar

Jordgubbar är utsatta för många olika skadegörare. Gråmögel ger slafsiga jordgubbar med grå mögelpäls. Stinkflyet är en insekt som med sin snabel suger växtsaft ur blom-botten så att jordgubben får en hård och knölig ände. Andra exempel på skadegörare är mjöldagg och trips. Jordgubbsviveln är en av de allvarligaste skadeinsekterna i ekologisk jordgubbsodling. Viveln är en skalbagge som lägger ägg i jordgubbsplantornas blomknoppar. För att skydda larven biter honan på skaftet så att det knäcks och knoppen blir hängande. Då utvecklas inte blomman till jordgubbe och i värsta fall kan hälften av knopparna på ett fält drabbas. Vivelhonorna övervintrar i angripna fält och därför är det viktigt att byta plats på odlingen med jämna mellanrum. Eftersom jordgubbar är fleråriga kan man inte göra det varje år men väl vart tredje.

Med bördig levande jord, en bra växtföljd, lagom mycket näring och tillräcklig tillgång på vatten kan man dock komma en bra bit på väg för att undvika problem. Plantan får då en bra motståndskraft och skadedjurens naturliga fiender i och runt om odlingsmarken gynnas.

En del av skadegörarna går att bekämpa biologiskt med skadegörarnas fiender, t. ex.

nyttosvampar och nyttokvalster. En hel del sådana finns att köpa för att spridas ut på fältet. Det lönar sig också att se till att det är luftigt runt bären så de snabbt torkar upp efter regn eller bevattning och att plocka bort angripna blad och ruttna bär för att undvika att smitta sprider sig.

Odlingsplatsen är viktig

Fältet bör vara solbelyst hela dagen för att ge bra kvalitet på bären. Fält som är väl dränerade och ligger i sluttning lämpar sig bättre än platta och lågt liggande fält där vatten lätt blir stående och orsakar syrebrist och där risken för frost i blomningen är större.

Många odlare har självplock och då måste odlingen också ligga praktiskt till för odlaren och kunderna. Men det gäller att kunna kombinera detta med odlingsförhållanden där man i möjligaste mån undviker angrepp av skadegörare. Ett öppet och blåsigt läge minskar risken för skadeinsekter som jordgubbsvivel och stinkfly.

Lämpliga sorter och friska plantor

Det är viktigt att jordgubbsplantorna redan från början är friska utan smittor. Det säkraste är att köpa dem från en plantförsäljare med certifierade plantor. Det finns många olika sorters jordgubbar att välja på och nya sorter kommer ständigt. De olika sorterna har olika egenskaper och när man odlar ekologiskt kan man inte bara välja sorter med hög avkastning. Det är ännu viktigare att de sorter man odlar har en god motståndskraft mot vanliga skadegörare. Och så ska de förstås smaka gott!

Jordgubbar är självfertila, dvs de pollineras av sitt eget pollen. Men om pollen förs över av insekter blir befruktningen bättre och bären blir större. Därför placeras ibland bikipor eller humlebon vid odlingen.